

Zasaditev hruške v spomin na prof. dr. Darinko Soban

Prof. dr. Darinko Soban sem spoznal v Botaničnem vrtu. Še kot študent sem tedaj delal v laboratoriju za citogenetiko na Inštitutu za biologijo, današnjem Nacionalnem inštitutu za biologijo. Nekoč je v naš laboratorij potrkala zelo prijazna gospa. Začela je spraševati o kobulnicah. Ker sem bil tedaj še študent, se mi je seveda zdelo, da vse vem, in tako sem ji razložil, kako težke so kobulnice za določanje. Očitno je bila moja razlaga zanjo zanimiva, kajti med nama se je spletlo prijateljstvo, ki se je kasneje le še okrepilo. Kmalu po prevzemu vodenja Botaničnega vrta Univerze v Ljubljani me je nekoč prav na začetku pomladi poklicala in rekla: »Na barju so tako grdo razkopali sveže jarke, da vsepovsod okrog ležijo močvirski tulipani! Vzemite prikolico in jih greva iskat. Jih bova pripeljala v Botanični vrt, da jih sonce ne pokonča.« To sva res storila in

prav te logarice še vedno rastejo v kamnitih koritih v botaničnem vrtu.

Na slovesnosti v Botaničnem vrtu Univerze v Ljubljani, v katerega je zelo rada zahajala, so o njenem delu spregovorili predstojnica Katedre za anesteziologijo in reanimatologijo na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani in sedanja vodja katedre za anesteziologijo doc. dr. Maja Šoštarič, dr. med., naslednik prof. dr. Darinke Soban, prve profesorice anesteziologije, prof. dr. Aleksander Manohin, dr. med., in profesoričina prijateljica prim. mag. Marija Cesar - Komar, dr. med., iz bolnišnice v Slovenj Gradcu, ki je spregovorila v imenu Slovenskega združenja za anesteziologijo in intenzivno medicino.

Vsi trije so vsak na svoj način orisali njeno predanost anesteziologiji ter veliko željo in voljo, da bi zasnovala samostojno katedro za

Zasaditev kavkaške hruške v spomin prof. dr. Soban. Od leve proti desni: Leon Marc, dr. Jože Bavcon, prof. dr. Jože Rupreht. Foto: Jože Bavcon.

anesteziologijo, kar ji je tudi uspelo. Postala je tudi njena prva profesorica.

Doc. dr. Maja Šoštarč je spregovorila o svojih prvih srečanjih z njo:

»Ko sem pričela specializacijo iz anesteziologije, je prof. Soban delala v Bolnišnici dr. Petra Držaja v Ljubljani. Specializante, ki smo bili pri njej, je naučila vseh skrivnosti anesteziologije, še zlasti področne anestezije. Bila je vodilna na tem področju. Kot popolna začetnica sem z občudovanjem opazovala, kako spretna je bila pri svojem delu. Vedno na novo sem bila navdušena nad bistrostjo njenega uma. Če pomislim, kakšno veliko delo je opravila, ko je utirala pot mladi veji medicine - anesteziologiji, sem ji jaz in seveda vsi mi lahko samo hvaležni, ker nam je olajšala delo pri uveljavitvi anesteziologije.«

Njen naslednik na učiteljskem mestu na Medicinski fakulteti v Ljubljani red. prof. dr. Aleksander Manohin je orisal njeno življenjsko pot:

»Osrednja vodila v njenem življenju in delu so bili narava, opazovanje in doživljanje narave ter želja po vzgajanju in raziskovanju ter spoznavanju vsega lepega. Za študij si je tako izbrala medicino, ki naštetih lastnosti in odprtost opazovanja posebej potrebuje. Že med študijem pa se je pokazala še ena njena velika vrлина: rahločuten posluš za trpljenje, krivico in zatiranje. Študij medicine je morala med drugo svetovno vojno prekiniti in po izpopolnjevanju na kirurški kliniki v Ljubljani se je kot pripravnica vključila v partizansko saniteto IX. korpusa. Po vojni je s študijem medicine nadaljevala in diplomirala januarja leta 1949. Med pripravniškim stažem je dve leti na dentistični šoli v Ljubljani poučevala anatomijo in fiziologijo. Od januarja leta 1951 je bila zaposlena kot anesteziologinja na kirurški kliniki v Ljubljani, od leta 1952 pa je bila vključena v stalno ekipo, ki je opravljala operacije na pljučih na Zveznem inštitutu Golnik. Kot prva anesteziologinja je bila izbrana za asistentko na katedri za kirurgijo Medicinske fakultete. Sodelovala je pri eksperimentalni kirurgiji, zlasti pri pripravah

Ob odkritju plošče v spomin na dopisovanje med Linnéjem in Skopolijem v letu 2001. Ploščo sta postavila Slovensko-švedsko društvo in občina Idrija leta 2001. Od leve proti desni: predsednik Slovensko-švedskega društva Jernej Pergar, prof. dr. Darinka Soban, švedski veleposlanik John – Christer Ahlander. Foto: Jože Bavcon.

za operacije na pljučih in kasneje na srcu. Marca leta 1954 je v Zagrebu opravila specialistični izpit. Od leta 1960 je enajst let vodila anestezijski oddelek kirurške klinike. Leta 1974 si je kot prvi slovenski anesteziolog pridobila akademski naslov doktorice znanosti. Istega leta je bila izvoljena v naziv docentke, leta 1977 v naziv izredne profesorice in leta 1982 v naziv redne profesorice za anesteziologijo in reanimatologijo. Upokojila se je leta 1990, vse do upokojitve je za študente medicine redno vodila tudi vaje iz anesteziologije. Spodbudila je izdelavo domačega anestezijskega aparata tipa Boyle, poimenovanega Matjaž, ki je bil zaradi težav z uvozom dolga leta skoraj edini anestezijski aparat pri nas in so ga naročale tudi bolnišnice iz drugih jugoslovanskih republik. Po njenem prizadevanju je bila leta 1962 v Mengšu zgrajena tovarna dušikovega oksidula. Profesorica pa je dejavno posegla tudi na številna druga področja. Dolga leta je bila članica Prirodoslovnega društva Slo-

venije, pa tudi članica Društva slovenskih književnih prevajalcev ter ustanovna članica leta 1994 ustanovljenega Slovensko-švedskega društva. Prevajala je iz leposlovja in mladinske književnosti, pa tudi poljudno-naravoslovna in hortikulturna besedila iz švedskega, angleškega in nemškega jezika.« (Predstavitev je povzeta po: Manohin, A., 2000: Osemdeset let profesorice Darinke Soban. Medicinski razgledi, 39 (4): 453-454, opis svečanosti pa je bil posredovan tudi za objavo v Zdravniškem vestniku).

Njena prijateljica primarijka mag. Marija Cesar – Komar, ki je tudi anesteziologinja, je v imenu Slovenskega združenja za anesteziologijo in intenzivno medicino (SZAIM) poudarila predvsem njeno prizadevanje za priznanje anesteziologije kot samostojne stroke in ustanovitev strokovne sekcije, predhodnice današnjega združenja anesteziologov:

»Kot anesteziologinja je bila ustanovna članica Anesteziološke sekcije Slovenskega zdravniškega društva in njena prva predsednica v letu 1959 ter nato še v letih od 1968 do 1970. Ves čas je bila dejavna borka za priznanje anesteziologije kot samostojne, neodvisne stroke. Iz Sekcije za anesteziologijo pri Slovenskem zdravniškem društvu je nastalo današnje Slovensko združenje za anesteziologijo in intenzivno medicino. Po osamosvojitvi Slovenije so prof. Sobanovo na prvem anesteziološkem kongresu Slovenije v Lipici imenovali za častno članico združenja. Združenje anesteziologov Jugoslavije je prof. Sobanovo odlikovalo z Bettinijevjo medaljo za vsedrjavna prizadevanja v stroki. Za svoje plodno strokovno delo na področjih medicine, anesteziologije, botanike, prevajalstva in zgodovine medicine je leta 2004 prejela državno odlikovanje zlati znak republike Slovenije.« Pobudnik zasaditve prof. dr. Jože Ruprecht, priznani anesteziolog z Erazmova Univerze v Rotterdamu, je profesorico spoznal na eni izmed vaj na študiju medicine, ko je svoje študente vprašala: »Kdo pozna to rastlino?« Oglasil se je: »To je *Scopolia carniolica*.« Takrat, pravi, je bilo znanstvo za

vedno sklenjeno. Tako tisto rastlinsko kot tisto strokovno. Dr. Ruprecht je postal priznan anesteziolog, tako kot je to bila njegova profesorica. Oba sta imela še nekaj skupnega. Poleg anesteziologije sta bila oba zaljubljena v rastline, in to že od mladosti. Prav zaradi tega se je njuno prijateljstvo lahko le še okrepi. Zato smo v Botaničnem vrtu Univerze v Ljubljani z velikim veseljem sprejeli njegovo pobudo, da bi v njen spomin zasadili hruško. Gre za potomko stare kavkaške hruške, ki so jo našli ob obisku Mednarodnega dendrološkega društva v Armeniji. »Od tega drevesa so semena dobro vzkalila in danes sadimo eno izmed njih,« je dejal prof. dr. Ruprecht pred zasaditvijo in nadaljeval: »Prav tukaj zraven smo leta 2003 posadili še eno hruško – strdenko – za še eno našo znamenito rojakinjo, baroneso gospo Jeleno De Belder – Kovačič, častno predsednico omenjenega Mednarodnega dendrološkega društva. To gospo je prof. dr. Darinka Soban rada vodila na Nanos in jo je imenovala 'moja velika sestra'. Sedaj pa bosta tukaj skupaj rasli dve drevesi v njun spomin.«

Ker sta z nekdanjim ambasadorjem v Den Haagu gospodom Leonom Marcem tam ob dvajsetletnici samostojnosti Slovenije posadila lipo, ga je povabil na saditev tudi v botanični vrt. Skupaj z vodjem vrta dr. Bavconom so tako posadili omenjeno hruško. Slovesnost so popestrili učenci glasbene šole Moste – Polje, ki so prvi topli pomladni dan, ki ga je zaznamoval tudi sončni mrk, in samo slovesnost naredili še lepši. Sledilo je druženje v avli tropskega rastlinjaka, kjer smo prav v ta namen postavili skromno slikovno razstavo o delu dr. Sobanove in besedilih, ki jih je napisala ali prevedla. Poleg hruške vsako leto v njen spomin zacvetijo še druge rastline, ki jih je rada prinašala v Botanični vrt.

Kdor sadi drevo, sadi upanje! 20. marec leta 2015 pa bo tako spomin na našo prvo profesorico anesteziologije.

Jože Bavcon